

ODGOJITELJI I UČITELJI DUHOVNOSTI*

Primljeno:
25. 4. 2012.

Pregledni
rad

UDK
25:37.01

KOLDO GUTIÉRREZ

Alcalá, 164
28028 Madrid
Španjolska

JUAN CRESPO

Cuesta del Observatorio, 6
18010 Granada
Španjolska

Sažetak

Bog rabi određeni jezik i na određeni način uspostavlja odnos s nama. Malo-pomalo učimo taj jezik. U tome nam pomažu odgojitelji i učitelji duhovnosti. Prijedlog autora ovoga članka jest vratiti očinski postupak u naše pastoralno djelovanje. U članku je riječ o neprekidnoj dijalektici između odgojitelja i učitelja duhovnosti.

Ključne riječi: *odgojitelj, učitelj duhovnosti*

»Penjanje na nepoznato brdo bez vodiča jest rizik koji nas može stajati života.«

Thomas Merton

Možda si nemirna ili nemiran zbog duhovnih stvari. Poznato nam je da je Bog, iznad svega, misterij. Njegova ljubav nastanjena je u nama. U određenom trenutku čovjek otkriva da Bog nije činjenica više u našem životu, nego temelj koji čovjeku pomaže živjeti i daje smisao brojnim iskustvima i situacijama. Riječ je o temelju koji donosi dobro osobi jer je približava drugima i stvarnosti. Dospjeti do te točke nije jednostavno. Neki se ljudi nikad ne otvore za taj proces, a drugi pak nisu nikad za njega pripravnici.

Knjiga Postanka, u pripovijesti o stvaranju, pomoću lijepe povijesti kazuje nam da smo mi ljudi i duhovna bića. Tekst nam kazuje da je Bog vrlo brižljivo iz gline načinio čovjeka. Na kraju je udahnuo duh toj glini i udijelio joj život.¹ U našoj glini nalazi se božanski duh. Često samima sebi kažemo da smo katastrofalni. Istodobno

si zaboravljamo reći da smo mi i duhovna bića, puna života, Božjega života.

Sveopće je iskustvo da s godinama malo bolje shvaćamo ljudski govor. Bog također ima svoj govor i svoj način na koji govori. Taj govor možemo postupno razumijevati, premda nam je to ponekad vrlo teško. Shvatiti Božje stvari zahtijeva određenu pedagogiju, određeni proces. Potrebni su nam učitelji, kao i u bilo kojem drugom pedagoškom procesu. Onaj tko ima učitelja, hoda mnogo brže i sigurnije. Učitelj–odgojitelj ima iskustvo, spoznaje, znanje i sposobnosti zahvaljujući kojima može pomagati i pratiti svog učenika.

Sjećamo se malog Samuela koji nije znao ništa o Bogu jer ga nitko nije o njemu podučio. Gospodin ga poziva jednom pa drugi put, ali on ne zna tko ga zove, iako ima dobru volju. Jedino Eli shvaća da Bog zove dječaka i kaže mu: »Idi i lezi; a ako

* Naslov izvornika: *Educadores y maestros de espíritu*, u: »Mission Joven« 47(2009)394, str. 25–31.

¹ Usp. Post 2,7.

te zovne, ti reci: 'Govori, sluga tvoj sluša.'² U Samuelovu neznanju Eli shvaća da je tom mladiću upućen poseban poziv. Eli shvaća da Bog djeluje u Samuelu i da ga poziva na poseban put.

U prvim stoljećima Crkve katehete su nazivali »mistagogima«. *Mistagogija* je grčka riječ koja doslovno znači »uvođenje u misterij«. Mistagog je onaj tko na pedagoški način uvodi u iskustvo Božjega otajstva. Pedagoški proces usmjeravanja i pomaganja u rastu zahtijeva ponizne posrednike koji će biti stručnjaci u humanosti i onome što se zbiva u unutarnjem svijetu između Boga i osobe, tj. »duhovni učitelji«.

Zelja nam je s našim čitateljima podijeliti našu nakanu pri pisanju ovih stranica. Uvjereni smo da su u pastoralu mladih uvelike potrebni *odgovitelji i učitelji duhovnog života*. Onaj tko se na taj način uključuje u pastoralni rad mora osobno proći duhovni i životni put. »Nitko ne može dati ono što nema«, kaže narodna mudrost.

Možda ste se uplašili jer smatrate da je to prevelik cilj i prevelika odgovornost. Sigurno je da je biti odgovitelj i pastir mladih osjetljiva zadaća. Jednako je tako sigurno da onaj tko ulazi u život mladih treba to činiti s osobitim poštovanjem. Sigurno je i da je biti *duhovni učitelj* posebna karizma koju nemaju svi. Međutim, jednako je tako istina, u širem smislu riječi, da svi možemo pomoći u susretu s Gospodinom. »Biti kršćanin nije rezultat neke etičke odluke ili neke velike ideje, već je to susret s događajem, s Osobom, koja životu daje novi obzor i time konačni smjer.«³

1. KRIZA ODREĐENOG MODELA AUTORITETA

Danas nije u modi biti učitelj. Oni koji se posvećuju odgoju i obrazovanju znaju da je ta zadaća izgubila svoj nekadašnji ugled. Učitelj često ne dobiva nužnu pot-

poru u svom poslu, štoviše, ponekad se dešava upravo suprotno. Čini se da danas sve poziva na »uradi sam«. Ako je tako, slažu se i vođe, nije toliko važno iskustvo koje neki učitelj ima. Nesumnjivo je da nam danas trebaju očevi i majke, učitelji i odgovitelji s autoritetom i ugledom.

Nije jednostavno tražiti uzroke tog nepovjerenja. Vrlo je vjerojatno riječ o više uzroka. Bez želje da budemo iscrpni, predložimo nekoliko ključeva za čitanje te pojave.

Smještamo se u naše kulturno okruženje. Ono je postmoderno i konzumerističko, pluralno i s većim osjećajem za osobnu autonomiju. Dok ga tako opisujemo, priznajemo da se danas ističu subjektivni i psihološki vidovi. Govori se o blagostanju, o kakvoći života, o tome kako se dobro osjećati. Sve su to znaci velikog napretka. Istodobno se međutim zaboravljaju drugi objektivniji vidovi sadržaja. Tu se krije velika opasnost. Koja je posljedica te nesigurnosti? Mnoge su osobe neodlučne u životu ili su zatvorene same u sebe, bez ikakve povezanosti s drugima.

Jedan od pojmova koji je naš kulturni kontekst najviše proučavao jest pojam autoriteta. U vezi s time nužno je prisjetiti se šezdesetih godina 20. st., koje su obilježene krizom u vezi sa svime što je nekoj osobi izvanjsko (institucije, roditelji, učitelji). Neki kažu da ta kriza još nije u potpunosti prevladana.

To isticanje »subjektivnoga« i nepovjerenje prema učiteljima svakako utječe i na pastoral. U svjetlu tog procesa djelomično je u krizi i lik »oca/majke« na području duhovnoga života, odnosno posebno vrijedno posredovanje koje pomaže u duhovnom životu (očinstvo/majčinstvo).

² 1Sam 3,8.

³ BENEDIKT XVI, *Deus Caritas est. Bog je ljubav*, Dokumenti 143, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ²2006, br. 1.

U objašnjavanju upravo opisanog procesa susrećemo se s osobama koje djeluju u pastoralu i koje su umješne u animiranju i organiziranju, ali i s osobama koje su manje sposobne za očinstvo i majčinstvo na području unutarnjeg života. Tako iščezava služba pratioca, vođe, učitelja i duhovnog vođe.

Pogledajmo sada drugi vid našeg razmišljanja. Kako bismo ga formulirali, poslušit ćemo se tvrdnjom Pavla VI: »*Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje... ili ako sluša učitelje, sluša ih zato što su svjedoci.*«⁴ Papa ističe dvije stvari. Kao prvo, dovode se u pitanje ili se sumnja u učitelje koji ne žive ono što govore. S druge strane ponovno se potvrđuje učitelj koji je svjedok, koji ima iskustvo o onome što govori i koji dopušta da se vidi to njegovo iskustvo. Taj drugi vid zahtijeva da onaj tko je pastir mladih, i osobno prođe određeni duhovni put, dakle da učitelj bude i svjedok duhovnoga života.⁵

Kad više naglašavamo ovo potonje, potvrđujemo da autoritet »*duhovnog učitelja*« treba biti potvrđen autoritetom koji je veći od njegova autoriteta i od njegova iskustva. Riječ je o autoritetu koji proizlazi iz činjenice da njega kao apostola šalje Uskrsli Gospodin.

2. DOGAĐA SE NEŠTO NOVO

Neki koji su bili oduševljeni znanosti s njezinim brojnim dostignućima, napretkom i mogućnostima, smatrali su da će naše doba zaboraviti nešto što je tako nepostojano kao što je duhovnost. Čini se da se to nije dogodilo. Naprotiv, duhovno se osobito snažno vraća. Međutim, tvrde sociolozi, taj povratak se ne odvija uvijek unutar institucija koje su tradicionalno osiguravale duhovnost. To je još jedno očitovanje već prije opisane pojave, te nestabilnosti subjektivnog nauštrb objektivnog.

Čini se da postmoderni čovjek sveto stavlja na svoje vlastito obzorje i sumnja u Crkvu i u njezinu duhovnu baštinu.

Žene i muškarci današnjega društva traže nadu, kao što pokazuje raširen, a ponekad i zbrkan zahtjev za duhovnošću i obnovljeno traženje uporišta. U današnjim ženama i muškarcima postoji čitav niz zakopanih težnji za duhovnošću. Riječ je o prigodi koju bismo trebali znati tumačiti i ispuniti. Polazište svakoga pastoralnog projekta je osluškiivanje stvarnosti. Danas nam stvarnost poručuje da se pojavljuje nešto novo. Riječ je o izazovu. Nije nam previše poznato što je to »*novi*«, premda se govori o novoj paradigmi unutarnjega svijeta.

Proučavatelji osobnosti nastoje formulirati hipotezu o duhovnoj inteligenciji koja je povezana s transcencijom, sa svetim i s kreposnim ponašanjem. To su praštanje, zahvalnost, poniznost i suosjećajnost.

S druge strane novi naraštaji nemaju vjernike koji bi im bili uporište niti govori koji bi im pomagao da identificiraju i prikladno tumače svoj duhovni svijet. To duhovno siromaštvo miješa se s pomanjkanjem osobnog identiteta, unutarnjom rastroznošću i psihološkom nesigurnošću.

3. DUHOVNI ODGOJ JE SLUŽENJE KOJEMU SU POTREBNI UČITELJI

3.1. *Duhovni odgoj*

Svaki projekt pastoralu mladih je duhovni projekt budući da je riječ o vjernosti jed-

⁴ PAPA PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi*, Dokumenti 50, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1976, br. 41.

⁵ »Više vrijedi šutjeti i biti, nego govoriti a ne biti. Dobro je podučavati, pod uvjetom da onaj tko podučava, čini. Postoji učitelj koji govori i čini. Ono što je šuteći učinio dostojno je njegova Oca.« Usp. sv. IGNACIJE ANTIOHIJSKI, *Poslanica Efežanima* 1,5.

nomu te istomu, u povezanosti s Isusom Kristom i u jedinstvu s Crkvom.⁶ Prema tome, možemo govoriti o duhovnom odgoju.

Odgajati znači, prije svega, uspostaviti određeni odnos, razmjenu iskustava, spoznaja, životnih stavova. Duhovni odgoj dovodi u odnos dvije osobe. Jedna od njih prošla je dulji put, ima više iskustva u Duhu. Druga osoba ide svojim vlastitim duhovnim putem.

Odgoj zahtijeva ideju o čovjeku, antropologiju. Naša antropologija je kršćanska. Kako bismo shvatili što je to osoba, ne možemo a da ne obraćamo pažnju na Boga. On je naša uporišna točka, naš početak i naš kraj.⁷ Bog nas poziva, a mi, u našoj slobodi, odgovaramo životom, ljubavlju, pozivom, poslanjem. Osoba je slika, slika Božja. Da bi čovjek mogao malo-pomalo razumjeti taj poziv ljubavi, treba slušati, treba biti svjestan i odgovoriti svojim riječima, stavovima i činima. Svi mi imamo tu duhovnu dimenziju i svi je moramo razvijati.

U današnjem odgoju dolazi do sraca antropologija. Društvo nudi jednu antropologiju, sredstva komunikacije drugu, obitelj pak neku treću, a škola također neku svoju. Za današnjeg je čovjeka vrlo aktualno pitanje antropologije.

Odgajati znači pomoći pri upotpunjavanju raznih dimenzija osobe (psihološke, egzistencijalne, duhovne). Upotpuniti ne znači zbrojiti. U odgoju ujedinjavanje može predstavljati veliku pogrešku. Ovdje govorimo o upotpunjavanju. Upotpunjavanje pretpostavlja uspostavljanje odnosa, upućivanje na osnovicu, na određenu perspektivu, temeljnu dimenziju, središnje iskustvo.

U svijetu odgoja uočava se veliki paradoks. Govori se o cjelovitom odgoju, priznajući važnost duhovne dimenzije osobe. Mnogi odgojitelji se međutim osjećaju neugodno kad se govori o duhovnosti. Nešto tu nije u redu. Je li to antropologija,

integrirajuća perspektiva ili pomanjkanje vlastitog puta u duhovnom životu?

3.2. *Odgajitelji i učitelji duhovnosti*

Ova je točka ključ našeg razmišljanja. Poslužit ćemo se jednom slikom. Uočavamo da između »odgojitelja« i »učitelja duhovnosti« postoji određena dijalektika. U duhovnim stvarima jedni su prije svega odgojitelji, a drugi učitelji duhovnosti. Odnos među njima neprekidno se mijenja.

Odgajiteljima i učiteljima duhovnosti zajednički je isti očinski stav i ista volja da se stave na raspolaganje i da pomažu u duhovnom rastu. Odmah se postavlja novo pitanje: Odakle ta razlika? Prva razlika je karizmatičke naravi. Neki, ne svi, imaju posebnu karizmu, oni su učitelji duhovnosti. S drugog gledišta ista potreba mladog čovjeka zahtijeva i jednu i drugu pomoć. To znači da određena dob, određeni egzistencijalni i životni trenutak (priprema, osposobljenost, uvođenje, odluka) zahtijevaju blizinu odgojitelja i učitelja duhovnosti.

Odgajitelj ima svoju zadaću: on pripravlja put i ljudske temelje duhovnosti. Učitelj duhovnosti koji ima i pedagoški osjećaj, zna postaviti, pokazati put, predložiti sredstva. Učitelj duhovnosti prati i pomaže razlučivati.⁸

⁶ Usp. »Ripensando quarant'anni di servizio alla pastorale giovanile. Intervista a Riccardo Tonelli«, u: »Note di pastorale giovanile« 5/2009, str. 25.

⁷ »U njemu doista živimo, mičemo se i jesmo« je izvrsni izričaj sv. Pavla u Djelima apostolskim (*Dj* 17,28).

⁸ Dok smo pisali ove stranice, Sveti Otac je u katehezi u srijedu 16. rujna – govoreći o redovniku iz XI. st., Šimunu – rekao i ovo: »Susreo je duhovnog učitelja koji mu je mnogo pomogao. Sjećao ga se s velikim poštovanjem, (...) a to vrijedi za sve – svećenike, posvećene osobe i laike, i *posebice za mlade* – poziv da se posavjetuje s vrsnim duhovnim vodom, koji je sposoban voditi svakoga u dubokom poznavanju samoga sebe i voditi ga prema intimnom jedinstvu s Gospodinom, kako bi se njegov život sve više suobličio evanđelju.«

Kao posljednje, valja jasno razlikovati ciljeve, načine postupanja i snagu prijedloga.

3.3. Služenje koje zahtijeva učitelje

Kad govorimo o odgojiteljima i učiteljima u duhovnom životu, mislimo na osobe s duhovnim iskustvom i pedagoškom mudrošću. To je naš pastoralni angažman.

Zanimljivo je komentirati značenje pojedinih riječi. Odgojitelj je riječ koja potječe od latinskog glagola »educere«, što znači izvoditi. Odgojitelj je onaj tko pomaže izvesti, izaći na svjetlo. Sokratov otac bio je kipar, a majka primalja. On je sebe vidio više kao primalju negoli kao kipara, jer je njegov posao bio pomoći nekome da izađe na svjetlo.

Uloga duhovnog učitelja oblikuje se polazeći od službe koju prima od Gospodina. Učitelj je riječ koja potječe od latinske riječi »magister«, koja nas upućuje na riječ »magis«, tj. »više«. U ovom slučaju riječ je o nečemu što je »više« u životu i u duhovnom području. Služba potječe od latinske riječi »minus« koja upućuje na slugu.

Potrebni su nam sluge koji su zahvaljujući prokušanom iskustvu i dugom vremenu razlučivanja, proučavanja i molitve postali učitelji u Božjim stvarima.

4. ODGAJATI (SEBE) U DUHOVNOM ŽIVOTU

Nastavljamo logički slijed našeg izlaganja. Govorimo o svjedocima i učiteljima. O učiteljima stoga što želimo pomagati u duhovnom odgoju, a o svjedocima stoga što želimo odgajati. Učitelji i svjedoci, uvijek u procesu.

Možda je presmiono reći da možemo (sebe) odgajati u duhovnom životu. Pознајemo da je duhovni život, shvaćen kao teološki život, zapravo dar. To je područje milosti. »Bog ulazi onamo gdje mu se dopušta da uđe.«⁹ Čovjek može nastojati bi-

ti pripravan, željeti, stvarati povoljno okruženje i tražiti susret s Gospodinom. Može pomagati drugima da se susretnu s Gospodinom. To se sve događa po milosnom djelovanju!

Kršćanin se kao kršćanin rađa po krštenju i zatim prolazi put rasta i sazrijevanja. Taj put ima etape na kojima kršćanin dobiva veću svijest o primljenoj milosti: pounutarnjenje, prosvjetljenje, radosno iskustvo.

Duhovni život sadrži sastavnicu koja je uvijek dinamična. Uvijek smo na putu, u vremenitom i povijesnom procesu. Duhovni život ima svoj ritam i svoj dinamizam, prosvjetljen je Božjom riječju, crkvenom predajom i kulturalnim činjenicama našega doba.¹⁰

Sveti Pavao govori o procesu sazrijevanja u duhovnom životu. Govori o životu kršćanina djeteta i o životu odraslog kršćanina.¹¹ Dijete je netko tko je na početku kršćanskog života. Odrastao je onaj kršćanin u kojemu je milost koju je primio na krštenju došla do punine.

Crkva nam u svojoj povijesti i tradiciji predstavlja odraslog kršćanina kao muškarca ili ženu teološkog života (vjera, nada i ljubav) koji moli, sudjeluje u sakramentalnom životu, otvoren je za potrebe drugih, živi u zajedništvu s Crkvom i za dobro svijeta.

Teološki život otvara nas za ljubav Boga Oca, koja se očitovala u otkupiteljskom djelu Isusa Krista i prisutna je u preoblikovateljskoj snazi Duha Svetoga.

Naš poziv je suobličiti naš život u Kristu.¹² Osobni susret s Isusom pouzdana su ulazna vrata za proces vjere. Kad pristupa-

⁹ Ovaj se izričaj pripisuje glasovitom rabinu B. Mendelu.

¹⁰ Usp. »Itinerario spirituale«, u: *Nuovo dizionario di spiritualità*, Paoline, Roma, 788.

¹¹ Usp. 1 Kor 2,6.

¹² »Meni je živjeti Krist.« (Fil 1,21)

mo Božjoj riječi, kad govorimo o Isusu, kad pripovijedamo našu vjeru... tad odgajamo za susret s Isusom Kristom. Navještaj Isusa je najveći čin ljubavi koji mogu iskazati mladima.¹³ Priznajemo da taj susret u sakramentalnom životu ima posebno vrijedno mjesto.

Kako bi se taj susret mogao ostvariti predložimo nekoliko puteva koji ujedno predstavljaju i odgojni put. Razvijanje prijedloga duhovnog odgoja nadilazi nakanu ovog članka. Čini nam se da je ovdje ipak potrebno ukratko shematski prikazati taj postupak.

- **Odgoj osjećaja.** Tijelo, zajedno sa svim svojim osjećajima, predstavlja vrata za unutarnji i duhovni svijet. Povrh svakog dualizma, prikladno gajenje tjelesnih osjećaja danas je nužno radi otvaranja vrata unutarnjim osjećajima, koji su sposobni uočiti nevidljivo u vidljivom i, nadasve, potaknuti vjerski osjećaj.
- **Odgoj za šutnju.** Šutnja nas povezuje s transcendentnim stvarnostima, s otajstvom. Šutnja je uvjet za upoznavanje Boga.
- **Odgoj za unutarnjost.** Tražeći unutar nas silazimo u veću unutarnjost; napredujemo u neprekidnom istraživanju: tijela, vlastitog identiteta, misli i uvjerenja, emocija, osjećaja..., sve do pristizanja do najintimnijeg. Kad nešto tražimo vani slijedimo sličan proces: ono što vidim, ono što planiram, ono što proizvodim svojim djelovanjem..., ono što me transcendiraju, Boga.
- **Odgoj za molitvu.** Molitva je čuvstveni trenutak kršćanskog života. Moliti znači srcem govoriti, slušati, hvaliti. Moliti znači tražiti Boga i dopustiti Bogu da nas traži.
- **Odgoj za sakramentalni život.** Koncil je to rekao snažnim i sretnim izričajem: »Bogoslužje je vrhunac kojemu teži dje-

lovanje Crkve i ujedno je vrelo iz kojega struji sva njezina snaga.«¹⁴ Odgajamo za duhovni život kad pratimo, slavimo, pomažemo djeci, adolescentima i mladima da rado sudjeluju u sakramentalnom životu, posebice u euharistiji i u sakramentu pomirenja.

- **Odgoj za crkveni život.** Koncil vrlo lijepo definira Crkvu kao majku. Crkva rađa djecu u vjeri, hrani ih, vodi i prati tijekom života. Naš osobni život je put od rođenja do smrti, između Boga koji je izvor i Boga koji je budućnost. Crkva nas prati na tom putu prosvjetljena svjetlom Duha Svetoga.
- **Odgoj u krepostima.** Crkvena tradicija govori o stožernim krepostima (razboritost, pravednost, jakost i umjerenost) i o teološkim krepostima (vjera, nada i ljubav). Teološke kreposti se uklapaju u stožerne kreposti i pomažu čovjeku da bude vjernik. Antropološka sastavnica naše kulture poziva na poštivanje nekih novih kreposti, kao što su odgovornost, solidarnost, osobna autonomija, traženje istine, neuvjetovanost...
- **Odgajati za kompromis i za drugotnost te za potrebe drugih.** To solidarno otvaranje temelji se, za vjernika, u trojstvenom Bogu koji je odnos i zajedništvo. U svijetu koji promiče individualizam i doživljava ozbiljnu ekonomsku krizu koja je još veća zbog pohlepe koja odvaja i izdvaja, osobito je važno odgajati za otvorenost prema drugima, za solidarnost i kompromis.

Čovjek postaje odrastao kršćanin tijekom polaganog procesa. Pedagoška razboritost nas uči da planiramo rast osoba

¹³ Usp. »Ripensando quarant'anni di servizio alla pastorale giovanile. Intervista a Riccardo Tonelli«, nav. čl., str. 52.

¹⁴ *Sacrosanctum Concilium* 10.

pomoću postupnih prijedloga te trenutaka raskida i preoblikovanja; tražeći značajna iskustva i trenutke pounutarnjenja onoga što živimo.

5. ZAKLJUČAK

Svjesni smo da govor o duhovnosti danas mnoge ljude udaljava od nas.¹⁵ Pa ipak postoji mišljenje da je duhovnost neka vrsta dodatka i ukrasa, drugim riječima nešto što nije bitno za život pojedine osobe. Duhovnost se zapravo osakaćuje kad ju se udaljuje od života.

Uvjereni smo da su nam potrebni *odgojitelji i učitelji duhovnosti*. Drugim riječima, potrebni su nam odgojitelji i učitelji koji su osobno doživjeli iskustvo vjere, odgojitelji i učitelji koji su svjedoci i koji mladim

naraštajima nastoje pedagoški pomoći na njihovom putu osobnog i duhovnog rasta.

Shvaćamo da u pastoralu mladih žurno treba iznova uspostaviti očinsku (ne paternalističku) metodu. U to su jednako uvjereni i odgojitelji i duhovni učitelji. Stoga želimo povezati oba lika u neprekidnu cjelinu. Drugim riječima rečeno: odgojitelj je istodobno na određeni način i duhovni učitelj, a duhovni učitelj ujedno njeguje i pedagoški stav. Ta bliska povezanost umnaža kakvoću pastorala mladih.

---

¹⁵ Riječ *duhovnost* na određeni način zbunjuje jer se, semantički gledano, suprotstavlja materijalnomu. Zbog tog dualizma i određenih obilježja koja potječu iz prošlosti, nije čudno što se javljaju i stanovite poteškoće u prihvaćanju duhovnosti.